

פרק 4 הכנסת עבודה בשווה כסף

נכתב ונערך על ידי דקל מיבי, רו"ח ויגאל מנשרוב, רו"ח

תוכן עניינים

עמוד	
48	4.1 סעיף 3(ט) לפקודה - הכנסה רעיונית.....
48	4.2 מתן הלוואות לעובדים, בעלי שליטה או ספקי שירותים.....
50	4.3 הקצאת מניות/אופציות לעובדים.....
50	4.3.1 המצב לפני הרפורמה - הקצאות שבוצעו עד תום שנת המס 2002.....
52	4.3.2 המצב לאחר הרפורמה - הקצאות שבוצעו החל משנת המס 2003 ואילך ..
55	4.4 הטבות לעובדים.....
55	4.4.1 מתנות לעובדים והשתתפות בפעילות ועד עובדים.....
56	4.4.2 שווי שימוש ברדיו טלפון נייד שהועמד לרשות העובד.....
	בהקשר זה ראה גם:
11	פרק 2 - מיסוי היחיד.....
31	פרק 3 - קופות גמל, קרנות השתלמות ופיצויי פיטורין.....
259	16.5 ניכוי מס במקור מתשלום סוגי שכר מסויימים - שכר אמנים, שכר בוחנים, שכר מרצים, שכר מעניקי שירותי משרד, שכר דירקטורים ושכר ספורטאים.....
260	16.6 ניכוי מס במקור משכר דירקטורים.....

4. הכנסת עבודה בשווה כסף .4

4.1 סעיף 3(ט) לפקודה - הכנסה רעיונית

סעיף 3(ט) לפקודה קובע כי הנחה ממימוש זכות לרכישת נכס או שירות או הנחה בריבית על הלוואה שקיבל אדם ייראו כהכנסה. הסעיף דן בשני סוגי הכנסה:

- א. מימוש זכות לקבלת נכס או שירות, במחיר נמוך ממחיר השוק;
 - ב. קבלת הלוואה בריבית נמוכה;
- הסעיף קובע כי הנחה ממימוש זכות לרכישת נכס או שירות או הנחה בריבית על הלוואה שקיבל אדם יראו כהכנסה כמפורט להלן:

- א. אם ההנחה ניתנה לעובד ממעבידו, כהכנסת עבודה לפי סעיף 2(2) לפקודה.
 - ב. אם ההנחה ניתנה מלקוח לספק שירות, כהכנסה לפי סעיף 1(1) לפקודה, קרי, הכנסה מעסק או ממשלח יד, אלא אם כן הוכיח הספק שההנחה ניתנה ללא קשר עם השירותים שסיפק.
 - ג. אם ההנחה ניתנה מחברה לבעל שליטה שאינו עובד בה, כהכנסה לפי סעיף 2(4) לפקודה.
- בפרק זה נעסוק במתן הלוואות לעובדים, הקצאת מניות/אופציות לעובדים, ומתן הטבות לעובדים כגון מתנות וכדומה.

4.2 מתן הלוואות לעובדים, בעלי שליטה או ספקי שירותים

כאשר הלוואות ניתנות ללא ריבית או בריבית הנמוכה משיעור של 4% בתוספת הפרשי הצמדה (להלן: "הריבית הנדרשת") רואה בכך המחוקק הטבה רעיונית בידי מקבל הלוואה. לכן מקבל הלוואה מתחייב במס על ההכנסה הרעיונית בגובה ההפרש שבין הריבית הנדרשת לריבית שחויבה בפועל.

החל מ-1 ביוני 2000 גובה הריבית הרעיונית שנקבע לצורכי מס לעניין הלוואות הניתנות לעובדים, לבעלי שליטה או לספקי שירותים יהיה בשיעור הריבית הנדרשת.

לגבי הלוואות הניתנות לתקופות הקצרות משנה, הריבית (רעיונית או בפועל, לפי העניין) תחושב לפי שיעור עליית המדד בתקופה הרלוונטית, בתוספת 4% ריבית כשהם מוכפלים במספר הימים מיום מתן הלוואה ועד לפרעונה ("תקופת הזקיפה") ומחולקים ב-365 ימים בשנה (באופן יחסי).

חיוב מע"מ בגין ריבית רעיונית

סעיף 10 לחוק מע"מ קובע כי עסקה שמחירה מושפע מיחסים מיוחדים בין הצדדים, היא מחירה המחיר שיהא משתלם בעדה בתנאים רגילים (לענייננו, הריבית הנדרשת).

לפיכך, בהלוואה הניתנת על ידי "עוסק" לעניין חוק מע"מ, לעובד, לבעל שליטה או לספק, מחיר העיסקה לצורך חישוב החיוב במס ערך מוסף בהתאם להנחיות רשות המסים יהא הריבית הנדרשת או הריבית בפועל, לפי הגבוהה. ריבית כאמור חייבת במס ערך מוסף בשיעור של 16.5% (שיעור המס החל מיום 1 ביולי 2009). ראוי להדגיש כי בהתאם לעמדת רשויות מע"מ, סכום הריבית אינו כולל מע"מ ולכן על סכום הריבית ייוסף מע"מ, וזאת בניגוד לטענה אפשרית לפיה סכום הריבית כולל בתוכו את מס הערך המוסף.

נציין, שהועלתה טענה כי לאור העובדה שההטבה הנצמחת לעובד מקורה בקיום יחסי עובד-מעביד ומאחר ואין לראות עבודת עובד כ"שירות" עבור מעבידו, הרי שאין לחייב הלוואות בהן גלומה ההטבה לעובד כהלוואות החייבות במע"מ.

נדגיש מספר נקודות נוספות:

(א) על הלוואות הניתנות על ידי מעביד לעובד (כאשר המעביד אינו חבר בני אדם שהעובד הוא בעל שליטה בו), ואשר סכומן הכולל בכל נקודת זמן, בתקופת הזקיפה, אינו עולה על 6,960 ש"ח (נכון לשנת 2009), חישוב הריבית יהיה לפי שיעור עליית המדד בלבד וללא תוספת ריבית בשיעור של 4%.

לעניין זה "תקופת זקיפה" - לגבי עובד - כל חודש בתקופה שבין יום קבלת הלוואה לבין יום גמר פרעון יתרת קרן הלוואה. לגבי בעל שליטה וספק שירותים - כל שנת מס, או חלק ממנה, שבין יום קבלת הלוואה לבין יום גמר פרעון יתרת קרן הלוואה.

(ב) לפי הנחיות רשות המסים כאשר מקבל הלוואה (ללא ריבית או בריבית הנמוכה מהריבית הנדרשת) הינו נישום אשר חל עליו פרק ב' לחוק התיאומים בשל אינפלציה, בדרך כלל, לא יחולו הוראות סעיף 3(ט) לפקודה, כלומר אין מקבל הלוואה מתחייב בהכנסות ריבית רעיוניות. אי חיוב כאמור נובע מכך שכספי הלוואה מניבים הכנסות המתחייבות במס מלא ללא הוצאות ריבית או ניכוי בשל אינפלציה (ע"א 32/86 רימון ביטוח ופיננסים נ' פקיד שומה ת"א 1, מיסים 1/1 (פברואר 92) ה-1). במסגרת ביטולו של חוק התיאומים החל מיום 1.1.2008, בוטל סעיף 3(ט)(4) אשר קבע כי הוראות סעיף 3(ט) לא יחולו על הלוואה שלפי חוק התיאומים, היא נכס קבוע בידי המלווה.

לדוגמא, חברה א' לוקחת הלוואה ללא ריבית מחברה ב' שהינה חברת בת של חברה א' כנגד הנפקת שטר הון. עובר לביטול חוק התיאומים, הלוואה הינה נכס קבוע בידי חברה ב' וכך הוראות סעיף 3(ט) לא היו חלות על הלוואה. לאחר ביטול חוק התיאומים, על פניו נראה כי הוראות סעיף 3(ט) אפשר שיחולו וכי יש לחייב את חברה א' בהתאם להוראות סעיף 3(ט)(ג) - הפרש הריבית כהכנסה לפי סעיף 4(2) לפקודה.

במידה ואכן יש לחייב את חברה א' בהכנסה רעיונית, האם הכנסה זאת תסווג כריבית או דיבידנד? שכן אם מדובר בדיבידנד הרי שהוראות הפקודה מייתרות הכנסות מדיבידנד בין חברות בישראל מחיוב במס ואם מדובר בריבית הרי שמדובר בהכנסה רגילה החייבת במס. בהקשר זה טרם פורסמו הנחיות רשות המסים.

נציין, כי הגישה הרווחת היא שעל הלוואות בין חברות חלות הוראות סעיף 3(י) לפקודה עובר לביטול חוק התיאומים ולאחר ביטולו.

בהקשר זה ראה פרק 15 למדריך המס.

(ג) לפי הנחיות חוזר מס הכנסה 30/92 שיצא בעקבות ע"א 758/88 שרון תעשיות מיזוג אוויר בע"מ נ' פקיד שומה גוש דן, מיסים 3/1 (יוני 1992) ה-3, על מנת שהלוואה שניתנה לעובד לא תגרור אחריה חיוב במס בהתאם לסעיף 3(ט) לפקודה, יש לרשום חיובי ריבית, לכל הפחות בגובה הריבית הקבועה בסעיף, בכרטיסי החו"ז של אותו עובד במהלך שנת המס, או לרשום בדרך אחרת בפנקסי המעביד באותה שנת מס, ולא לבצע את החיוב בריבית רק בדוח ההתאמה למס. במידה ולא נרשמו חיובי הריבית כאמור, הרי שלפי עמדת רשויות המס, יש לראות את הלוואה הנדונה כהלוואה ללא ריבית ולחייבה במס בהתאם לסעיף 3(ט) לפקודה. אם לא נרשמו חיובי ריבית כאמור, אך הוצג בפני פקיד השומה הסכם הלוואה לפיו יהא מועד סילוק חיוב הריבית לאחר שנת המס, לא יחול סעיף 3(ט) לפקודה על הלוואה זו, ובתנאי שהסכם הלוואה ותנאיו, ובכלל זה מועדי סילוק הריבית, יהיו מפורטים וברורים, וכי להסכם הלוואה ותנאיו יהיה ביטוי בספרי המעביד, ולא יסתבר כי תנאי ההסכם לא בוצעו הלכה למעשה.

לאור האמור, יש לשקול את אופן מתן הלוואות, לפיו תיקבע דרך החיוב בריבית הנדרשת - ריבית בפועל, ריבית רעיונית וכן שילוב בין האפשרויות הנ"ל, לפי העניין.

שיעור הריבית לפי סעיף 3(ט) לפקודה (במקרים בהם המדד שלילי)
(הבהרה שנמסרה ממחלקת ניכויים ארצית)

בהמשך להנחיות מס הכנסה מיום 25.2.97, ולהוראת ביצוע 18/2004, מובהר כדלקמן:

היה המדד בתקופת הזקיפה שלילי, יוקטן שיעור הריבית בסעיף בגובה המדד השלילי, והכל בתנאי שהשיעור האמור לא יפחת מאפס (לא יוחזר כסף לעובד בגין נטילת הלוואה ללא ריבית). אם תקופת הזקיפה מתפרסת רק על חלק מהשנה בה שיעור עליית המדד היה שלילי, שיעור הריבית יחושב על ידי קיזוז בין שיעור עליית המדד השלילי לאותה תקופה לבין שיעור הריבית הריאלית לאותה תקופה (4% מוכפל במספר הימים בתקופת הזקיפה/ההלוואה ומחולק ב-365).

4.3 הקצאת מניות/אופציות לעובדים

4.3.1 המצב לפני הרפורמה - הקצאות שבוצעו עד תום שנת המס 2002

קיימים שני מסלולים בסיסיים לחיוב במס בגין הנפקות של זכויות לעובדים, כמפורט להלן:

(1) מסלול רגיל - חיוב במס לפי סעיף 2(2) לפקודה וסעיף 3(ט) לפקודה

תחילה נזכיר בעניין זה את פס"ד מינץ וזילברשטיין (דנ"א 3962/93 מינץ וזילברשטיין נ' פשמ"ג, מיסים יא/1 (פברואר 1997) ה-9).

בית המשפט העליון דן בדיון נוסף בשאלה האם סעיף 3(ט) לפקודה הינו סעיף נפרד ל"מקור הכנסה" או שמטרתו לצורכי כימות, סיווג והבהרה בלבד. בית המשפט קבע כי "הכנסה רעיונית" הצומחת מהלוואה ללא ריבית, חייבת במס על פי ההוראות הכלליות שבסעיף 2 לפקודה וכי סעיף 3(ט) (1) לפקודה לא נועד להטלת מס אלא לכימות, הבהרה וסיווג ההכנסה בלבד.

במועד ההקצאה העובד מקבל מניות או אופציות במחיר הנמוך משווי השוק, ולכן ההטבה בגובה ההפרש בין המחיר המשולם על ידי העובד, ובין שווי השוק של המניות/אופציות המתקבלות מהווה הכנסת עבודה בשווה כסף, אשר מקור חיובה במס הינו לפי סעיף 2(2) לפקודה. נדגיש, כי לפי עמדת רשויות המס המעביד אינו רשאי לדרוש את שווי ההטבה כהוצאה אלא אם כן ההוצאה נרשמה בספריו ולכן קיימת חשיבות לרישום ההוצאה בספרים.

הקצאת אופציות

במועד קבלת הכנסת עבודה, קרי, במועד קבלת האופציות, הכלולה במסגרת סעיף 2(2) לפקודה, נוצר חיוב במס. אולם, סעיף 3(ט) לפקודה מאפשר דחיית אירוע המס בנסיבות מסויימות עד למועד מימוש האופציה למניה. מחלוקת העבר, בעניין ההסדר אשר יחול במקרה זה - האם לפי סעיף 2(2) לפקודה או לפי סעיף 3(ט) לפקודה נפתרו בפרשת יאיר דר (ע"א 7034/99 פקיד שומה כפר סבא נ' יאיר דר, מיסים יח/3 (יוני 2004) ה-5) אשר נידונה על ידי ביהמ"ש העליון:

בעניין זה ביהמ"ש העליון קבע כי פירוש תכליתי של סעיף 2(2) לפקודה מוביל למסקנה כי יש לחייב במס את העובד בגין אופציה סחירה שניתנה לו ככל טובת הנאה שוות כסף אחרת. חיוב המס יחול במועד שבו ניתנה לעובד, אפילו אם בחר העובד שלא לממשה. יש לפרש בצמצום את דחיית המס הקבועה בסעיף 3(ט) לפקודה, כך שדחיית המס תינתן רק במקרים בהם מדובר באופציות שאינן סחירות, ואשר לגביהן קיים קושי לקבוע את שוויה של טובת ההנאה הניתנת לעובד במועד ההקצאה.

לפיכך, כאשר מדובר באופציות סחירות ללא מגבלת עבירות, יש לחייב במס את העובד, במועד הענקת האופציות בגין הכנסת עבודה. ההטבה הניתנת לעובד תגולם כהכנסת עבודה, כך שהעובד משלם למעביד את מלוא מחיר ההנפקה והמעביד דורש את מלוא הגילום כהוצאה. לעומת זאת, כאשר מדובר באופציות לא סחירות, יש לדחות את אירוע המס למועד מימוש האופציות למניות.

נבהיר כי מלוא הרווח שנצבר עד למועד מימוש האופציות למניות, יתחייב במס כהכנסת עבודה, ואילו הרווח שינבע בעתיד ממכירת המניות על ידי העובד, ימוסה בהתאם להוראות חלק ה' לפקודה בעניין מיסוי רווחי הון.

הקצאת מניות

נציין, כי השוני היחידי ביחס להקצאת מניות בניגוד להקצאת אופציות הינו שחוב המס כהכנסת עבודה בעת הקצאת מניות יחול במועד קבלתן ללא אפשרות לדחיית ארוע המס כפי שמתאפשר הדבר בהקצאת אופציות.

במועד קבלת המניות, יתחייב העובד במס כהכנסת עבודה ובעת מכירת המניות ימוסה העובד בהתאם להוראות חלק ה' לפקודה בעניין מיסוי רווחי הון.

עם זאת נציין, כי במסגרת הסכמים פרטניים עם רשויות המס, הרי שניתן לדחות את מועד ארוע המס גם בעת קבלת מניות למועד מכירת המניות וזאת במקרים בהם ההקצאה הינה של מניות שאינן נסחרות.

(2) מסלול חיוב במס לפי סעיף 102 לפקודה, כנוסחו טרם הרפורמה במס

סעיף זה, אשר מיועד היה רק לעובדי החברה המנפיקה שאינם בעלי שליטה, קבע מנגנון לפיו הכנסתו של עובד מהקצאת אופציות או מניות תהא פטורה ממס במועד ההקצאה אם יפקידן בידי נאמן לתקופת החזקה שלא תפחת משנתיים, אשר לאחריהן יוכל העובד לממשן. הויכוח שהתעורר בין רשויות המס לבין הנישומים (העובדים) היה האם יש לסווג את ההכנסה שנצמחה לעובד במועד המימוש (מועד העברת האופציות או המניות לעובד או מכירתן) כהכנסת עבודה או כהכנסה הונית.

בית המשפט המחוזי קבע בעמ"ה 1172/02 חגי כ"ץ נ' פקיד השומה תל-אביב יפו 3, מיסים יט/2 (אפריל 2005) ה-23 (להלן: "פס"ד כ"ץ") כי סעיף 102 לפקודה מכיר בקיומו של אירוע מס בעת מתן האופציה לעובד ופטר אותו ממס, וכי אין לקבל את עמדת רשויות המס כאילו אופיה הפירותי של ההטבה ממשיך והולך אחר מועד ההענקה כך שמימוש האופציה הוא אירוע מס פירותי נוסף המהווה אף הוא הטבה מכוח יחסי עובד ומעביד. בית המשפט קבע כי עובד, המקבל אופציה ממעבידו ומשלם בגין הטבה זו מס או שהוא פטור ממס בשל הוראה מפורשת בדין, הרי שהאופציה יצאה מגדר יחסי עובד ומעביד. ללא הוראת דין מיוחדת, עצם מימוש האופציה לא מהווה אירוע מס ואירוע המס יחול שעה שתימכר המניה או האופציה עצמה וייחשב כאירוע מס הוני לאור לשון סעיף 102(ג) לפקודה והכללים שהוצאו מכוח סעיף 102 לפקודה. המשמעות של פס"ד כ"ץ הנה שההכנסה בגין מימוש נייר הערך תמוסה כרווח הון, ובמקרה הספציפי של פס"ד כ"ץ, כיוון שמדובר היה בני"ע זרים, בשיעור של 35%.

פקיד השומה הגיש ערעור לבית המשפט העליון ובמסגרת ערעור זה, ע"א 6195/05 פקיד שומה תל אביב 3 נ' יחזקאל לפיד, חגי כ"ץ ועדי דיאמנט, קבע בית המשפט העליון כי יש לסווג את ההכנסה כהכנסה הונית אך ההכנסה לא תהא חייבת במס בשיעור של 35% כי אם בשיעור מס שולי.

יושם אל לב, כי לאור קביעת בית המשפט העליון הרי שלא יחול חיוב בדמי ביטוח לאומי על ההכנסה ובנוסף, ניתן יהיה לקזז הפסדי הון כנגד רווח ההון שנצמח בידי העובד.

(3) חבות ביטוח לאומי ומס בריאות בגין הכנסה הנובעת מהקצאת מניות/אופציות לפי סעיף 3(ט) וסעיף 102 לפקודה

בפס"ד שרון טופז נ' המוסד לביטוח לאומי (4961/02) נקבע בבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב, כי חלה חובת תשלום של דמי הביטוח הלאומי, בגין אופציות שמקבל עובד ממעביד לפי סעיף 3(ט) לפקודה, **כבר במועד הבשלת האופציות** ואין זה משנה אם העובד מימש את האופציות או לא.

קביעת מועד החיוב האמור בוטלה במסגרת הסכם פשרה שקיבל תוקף של פסק דין בבית הדין הארצי לעבודה. במסגרת ההסכם נקבע כי מועד החיוב בדמי הביטוח הלאומי יחול **במועד מימוש האופציות**.

בפס"ד בנק מזרחי ובנק טפחות נגד ביטוח לאומי-סניף ירושלים (בל 10134/06) נדונה הסוגיה האם יש לחייב בדמי ביטוח לאומי הכנסה שנבעה לעובדים בגין הקצאת מניות שניתנה להם במסגרת סעיף 102 לפקודה לפני הרפורמה. בית המשפט בפסיקתו קבע כי ההכנסה שנבעה לעובדים אינה הכנסת עבודה כי אם רווח הון ולפיכך, הכנסה זו פטורה מתשלום דמי ביטוח לאומי ומס בריאות.

בגין הכנסת עבודה בשווה כסף, כמפורט בחלופה 1 לעיל (חיוב במס לפי סעיפים 2)2 ו-3 (ט) לפקודה) צפוי כי תיווצר חבות בביטוח לאומי, ביטוח בריאות ובמס שכר, לפי העניין. בחלופה 2 (חיוב לפי סעיף 102 לפקודה), בהתאם לפס"ד בנק מזרחי צפוי כי לא תיווצר חבות בתשלומים האמורים וזאת תחת ההסתייגות שפס"ד בנק מזרחי ניתן בבית הדין האזורי לעבודה בירושלים ועד שלא תינתן פסיקה בבית המשפט העליון במקרים אלה לא יהיה הדבר ודאי.

4.3.2 המצב לאחר הרפורמה – הקצאות שבוצעו החל משנת המס 2003 ואילך

במסגרת הרפורמה במס ההכנסה לאור "ועדת רבינוביץ" - חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 132), התשס"ב-2002, הוחלף ההסדר הקבוע בסעיף 102 בהסדר אחר (להלן: "ההסדר החדש"). כך שהוראות סעיף 3(ט) לפקודה לא יחולו עוד בעניין הקצאת מניות לעובדים (למעט עובדים שהינם גם בעלי שליטה). על פי ההסדר החדש אפשר והקצאה לעובדים תיעשה באמצעות נאמן או שלא באמצעות נאמן, והכל במסגרת הוראות סעיף 102 לפקודה, כמפורט להלן.

הקצאות על פי ההסדר החדש

ככלל, בהתאם להוראות סעיף 102, במידה ומבוצעת הקצאת ניירות ערך לעובדים במסגרת מסלול עם נאמן (הוני או פירותי), אזי בעת ההקצאה אין חיוב במס, ומועד החיוב נדחה למועד "המימוש" כהגדרתו באותו סעיף.

יש לציין, כי ההסדר החדש חל לגבי עובד ו/או נושא משרה בחברה, שאינו בעל שליטה (להלן: "העובד"). לגבי בעל שליטה (לרבות עובדים בעלי שליטה) ימשיכו לחול הוראות סעיף 3(ט) לפקודה, בנסיבות המתאימות.

יצוין, כי אדם המועסק בחברה באמצעות חברה בשליטתו בתפקיד אשר נחשב ל"נושא משרה", לא יחשב כנושא משרה לעניין ההסדר החדש ולפיכך, לא יוכל הוא להיכנס לתחולתו.

ההסדר החדש חל הן לגבי מניות והן לגבי זכות לרכישת מניה.

בנוסף, נקבע כי החברה המנפיקה יכול שתהא אחד מהגופים הבאים (להלן: "החברה המעבידה"):

- מעביד שהוא חברה תושבת ישראל, או חברה תושבת חוץ שיש לה מפעל קבע או מרכז מו"פ בישראל, אם אישר זאת הנציב;
- חברה שהיא בעלת שליטה במעביד או שהמעביד בעל שליטה בה;
- חברה שהיא חברת אחות למעביד (או במילים אחרות, שאותו אדם הוא בעל שליטה במעביד ובה).

הקצאה באמצעות נאמן

(א) בחירה במסלול הכנסת עבודה או מסלול רווח הון

על החברה המעבידה לבחור באחד משני מסלולי מיסוי להקצאת מניות לעובדים באמצעות נאמן: מסלול הכנסת עבודה או מסלול רווח הון.

בחירת החברה מחייבת אותה ותחול לגבי כל ההקצאות לעובדים שבוצעו בשנת המס בה נעשתה הבחירה ובשנת המס שלאחריה.

בסעיף זה "מכירה" - מכירת ניירות ערך על ידי הנאמן או העברתם מידי הנאמן לידי העובד, או שינוי תושבות של מקבל האופציה לפי סעיף 100א לפקודה. רישום מניה או אופציה, שהוקצו באמצעות נאמן, למסחר בבורסה לא ייחשב כמכירה.

(ב) התנאים להקצאת מניות באמצעות נאמן

- הקצאת המניות נעשית על ידי החברה המעבידה לעובד שאינו בעל שליטה במועד ההקצאה או בעקבותיה;
- הפקדת המניות במועד ההקצאה בידי הנאמן לתקופה של 24 חודשים מתום שנת המס בה הוקצו המניות - אם מדובר במסלול רווח ההון, או לתקופה של 12 חודשים מתום שנת המס בה הוקצו המניות - אם מדובר במסלול הכנסת העבודה;
- במסגרת תיקון 147 לפקודה קוצרו התקופות ל- 24 חודשים ממועד ההקצאה ול- 12 חודשים מיום ההקצאה, בהתאמה, וזאת לגבי הקצאות שיבוצעו מיום 1.1.2006 ואילך. כמו כן נקבעה הוראת מעבר בתיקון 147 לפקודה בנוגע למניות שהוקצו שבוצעו במסלול רווח הון לפני יום 1.1.2006, לפיה התקופה בה עליהן להיות מוחזקות בנאמנות הינה תקופה של 24 חודשים מתום שנת המס בה הוקצו המניות או תקופה של 30 חודשים מיום ההקצאה, לפי בחירת העובד;
- מתן הודעה לפקיד השומה תוך 30 יום לפחות לפני מועד ההקצאה על בחירה באחד משני המסלולים, במסגרת בקשתה לאישור תכנית ההקצאה;
- אישור תכנית ההקצאה והנאמן על ידי פקיד השומה או חלוף 90 יום ממועד קבלת ההודעה, אם לא ניתן אישור כאמור.

(ג) תוצאות המס במסלול ההוני

- במסגרת המסלול ההוני, רווח ממכירת ניירות ערך שאינם רשומים למסחר בבורסה ייחשב כרווח הון וימוסה בשיעור של 25%.
- יושם אל לב, כי אף שרווח הון בידי יחיד שאינו בעל שליטה חייב במס בשיעור של 20% בהתאם להוראות הפקודה הרי שרווח הון מממוש ניירות ערך שהוקצו במסגרת סעיף 102 לפקודה חייב במס בשיעור של 25%.
- רווח ממכירת ניירות ערך נסחרים או ניירות ערך שנרשמו למסחר בתוך 90 יום ממועד ההקצאה יפוצל באופן שהרווח שנצבר עד מועד ההקצאה או עד מועד הרישום למסחר, בהתאמה, ייחשב כהכנסת עבודה או הכנסה ממשלח יד, לפי העניין (להלן: "הכנסה פירותית"); ואילו יתרת הרווח תיחשב לרווח הון ותחויב במס בשיעור של 25%.
- ביום 8 בנובמבר 2006 הודיע לעיתונות מנהל רשות המיסים דאז מר ג'קי מצא כי עובדים אשר יממשו אופציות שהוקצו להם במסלול רווח הון במחצית השנייה של שנת המס 2005 יתחייבו במס בשיעור של 25%, כדלקמן:

"מנהל רשות המסים, ג'קי מצא, הודיע היום כי עובדים שמכרו אופציות או מניות במסלול רווח הון, במחצית השנייה של שנת 2005 לאחר שחלפו 30 חודשים ממועד הענקתן, ישלמו מס בשיעור של 25% על הרווח ולא יראו ברווח הכנסת עבודה.

ע"פ הודעת מנהל רשות המסים, אימצה רשות המסים עמדה פרשנית מתוקנת להוראות התחילה שנקבעה בתיקון 147 לפקודת מס הכנסה (במסגרת הרפורמה שאושרה ע"י הכנסת בחודש יולי 2005), לפיה תחול ההקלה לא רק לגבי מימושי אופציות משנת 2006 ואילך, אלא גם לגבי מימושי אופציות במחצית השנייה של שנת 2005, ככל שחלפו 30 חודשים ממועד הענקתן.

המשמעות היא, שעובדים שהוקצו להם אופציות במחצית הראשונה של שנת 2003 ומימשו אותן במחצית השנייה של שנת 2005 לאחר שחלפו 30 חודשים ממועד הקצאתן, ישלמו מס בשיעור של 25% על הרווח, ולא בשיעור המס השולי כהכנסת עבודה.

מצא ציין, כי ההחלטה התקבלה לאור פניית פורום ה-CFO's וגורמים נוספים כבר בישיבות ועדת הכספים בחודש יולי 2005, אז הבטיח מצא כי רשות המסים תבחן בחיוב את הנושא".

(ד) תוצאות המס במסלול הפירוטי

במסגרת המסלול הפירוטי ייחשב הרווח ממכירת ניירות הערך כהכנסה פירוטית (הכנסת עבודה או הכנסה ממשלח יד, לפי העניין).

על פי ההסדר החדש, הקצאה לעובד באמצעות נאמן לא תחויב במס במועד ההקצאה, אלא רק במועד העברת המניות לעובד או מכירתן, על-פי המוקדם.

הקצאה שלא באמצעות נאמן

הכנסת עובד מהקצאת מניות ואופציות הנסחרות בבורסה שלא באמצעות נאמן תחויב במועד ההקצאה במס כהכנסה פירוטית ובמועד המימוש כרווח הון.

הכנסת עובד מהקצאת אופציות שאינן נסחרות, שלא באמצעות נאמן, תחויב במס במועד המימוש כהכנסה פירוטית (פס"ד יאיר דר).

לעניין זה, "מימוש" - מכירת המניה, לרבות מכירת מניה שמקורה בזכות לרכישה וכן לרבות "מימוש" הנגרם עקב שינוי תושבות של מקבל האופציה לפי סעיף 100א לפקודה או עקב רישום המניה למסחר בבורסה לעניין סעיף 101 לפקודה. המרת הזכות למניה לא תיחשב כ"מימוש" ולא תהווה אירוע מס.

התרת הוצאות בחברה המעבידה

כעקרון, במסלול הפירוטי וכן בהקצאה שלא באמצעות נאמן, תותר בניכוי לחברה המעבידה המעסיקה את העובד, הוצאת שכר בגובה ההכנסה הפירוטית, או בגובה סכומי ההשתתפות בהם חויבה בשל התחייבותה לחברה המעבידה המקצה, לפי הנמוך; והכל בשנת המס שבה נוכה המס בשל ההכנסה הפירוטית והועבר לפקיד השומה. לא יותר ניכוי הוצאה במקרה בו העובד מתחייב במס על הכנסה הונית.

ישנם מקרים נוספים בהם ההוצאה לא תותר לחברה בניכוי:

- כאשר נעשתה הקצאה שלא באמצעות נאמן, אם הוקצתה זכות לרכישת מניה שאינה רשומה למסחר בבורסה (גם אם המניה רשומה למסחר) (יצויין כי קיימת פרשנות הגורסת שגם במקרה האמור ההוצאה תותר).
- כאשר בחרה החברה במסלול רווח הון, ומועד המכירה חל לפני תום התקופה שבה המניות אמורות להיות מופקדות בידי הנאמן (זאת על אף שבמקרה כזה ההכנסה בידי מקבל המניה תיחשב כהכנסה פירוטית עקב ההפרה של תנאי ההפקדה בידי הנאמן).

תוכניות ישנות

על פי חוזר מס הכנסה מס' 3/2003 נציבות מס הכנסה תאפשר באותם המקרים בהם טרם הבשילה זכותו המקורית של העובד לקבלת מניות (VESTING), לבטל אופציות שהוקצו לפני 1.1.2003 ולהקצות אופציות חדשות תחתן, בהתאם לתוכנית שאושרה כתוכנית הקצאה באמצעות נאמן על פי הוראות סעיף 102 "החדש" (תקופת ההחזקה הנדרשת על פי ס' 102 החדש תחל מיום הקצאת האופציות החדשות); אך באותם מקרים שבהם חלפה תקופת ההבשלה - ביטול האופציות והקצאה של אופציות חדשות תחתן תיחשב למימוש/מכירת האופציות. לעניין תוכנית קיימת אשר בה חלק מהאופציות הבשילו וחלקן טרם הבשילו, האופציות אשר טרם הבשילו יבוטלו ותבוא תחתן הקצאה חלופית.

שינוי תושבות - "מס יציאה"

על פי סעיף 100א לפקודה, מניות (לרבות זכויות) שעל הקצאתן חלות הוראות סעיף 102 לפקודה או סעיף 3(ט) לפקודה (בין אם הוקצו לפני הרפורמה במס או לאחריה) יראו אותן כנמכרות ביום שלפני היום שבו חדל להיות תושב ישראל. ההכנסה ממכירה רעיונית זו עשויה להיות הכנסה הונית או הכנסה פירותית, הכל בהתאם להוראות סעיפים 102 ו-3(ט) לפקודה, בהתחשב בכך שמועד "המימוש" חל ביום שלפני היום שבו העובד חדל להיות תושב ישראל. בסעיף 102 לפקודה נקבע כי במקרים המפורטים להלן עובד שחדל להיות תושב ישראל יתחייב במס לפי שיעור המס השולי החל עליו, ולא שיעור מס רווח הון כמפורט להלן:

- הקצאת מניות באמצעות נאמן במסלול הפירוטי;
- הקצאת מניות באמצעות נאמן במסלול ההוני, כאשר המניה מומשה לפני תום התקופה הנדרשת (לגבי הקצאה שנעשתה לפני 1.1.2006 - לפני תום תקופה של 24 חודשים מתום שנת המס בה בוצעה ההקצאה או תקופה של 30 חודשים מיום ההקצאה, לפי בחירת העובד; לגבי הקצאה שתעשה לאחר יום 1.1.2006 - לפני תום תקופה של 24 חודשים מיום ההקצאה);
- הקצאת זכות שאינה רשומה למסחר בבורסה שלא באמצעות נאמן.

אי תחולת שיעור מס מוגבל לגבי מימוש מניות או אופציות שהוקצו טרם יום התחילה

נקבעה הוראת מעבר, על פיה על הקצאת מניות/אופציות לעובדים לפני יום 1.1.2003, לפי סעיף 102 או לפי סעיף 3(ט) יחולו ההוראות, הכללים והסדרים שקדמו לרפורמה. יודגש, כי לא יחול שיעור מס של 25% בעת מימוש המניות/אופציות כי אם שיעורי המס הרגילים הנקובים בסעיף 121 לפקודה.

הוראות תחולה

סעיף 102 כנוסחו לאחר הרפורמה במס יחול על הקצאת מניות לעובדים לפי תוכנית שהחברה המעבידה בחרה בה ביום 1 בינואר 2003 ואילך ובהקצאת מניות שאינה הקצאה באמצעות נאמן על הקצאת מניות לאחר יום 1 בינואר 2003. הוראות תיקון 147 יחולו על הקצאת מניות לעובדים מיום ה - 1 בינואר 2006 ואילך וכן יחולו הוראות המעבר כפי שנקבעו.

4.4 הטבות לעובדים

4.4.1 מתנות לעובדים והשתתפות בפעילות ועד עובדים

בהוראות המקצועיות של מס הכנסה (החב"ק) נקבע לעניין זה:

(1) מתנה לעובד

מתנה בסכום סביר שקיבל עובד ממעבידו לא תיחשב כהכנסת עבודה, אם ניתנה לרגל אירוע אישי כגון נישואין, הולדת ילדים, בר/בת מצווה וכו'. כאמת מידה מנחה לסכום סביר, יש לראות את הסכום שנקבע בתקנה 2(4) לתקנות מס הכנסה (ניכוי הוצאות מסויימות), התשל"ב-1972 (בשנת 2009 - 190 ש"ח).

(2) השתתפות המעביד בפעילות ועד עובדים

כאשר השתתפות המעביד נקבעת בגין כל עובד באופן ספציפי, כגון: שי לחגים, טיולים או מסיבות, מהווה סכום השתתפות הכנסת עבודה החייבת במס בידי כל עובד.

4.4.2 שווי שימוש ברדיו טלפון נייד שהועמד לרשות העובד

בתקנות מס הכנסה (שווי השימוש ברדיו טלפון נייד), התשס"ב-2002 (להלן: "התקנות") נקבע כי שווי השימוש ברדיו טלפון נייד (רט"ן) שהועמד לרשות העובד, למעט רט"ן שניתן להתקשר ממנו למקום העבודה בלבד, ולמעט מכשיר קשר שאינו משמש גם כמכשיר רט"ן יהיה מחצית מן ההוצאה החודשית (ההוצאה הכוללת בשל רט"ן לרבות, הוצאה קבועה, דמי שימוש, מע"מ, תיבה קולית, שירותים נלווים, השתתפות העובד וכד') או 95 ש"ח לחודש (בשנת 2009), לפי הנמוך, והכל בניכוי סכום ההוצאה החודשית ששילם העובד בשל אותו רט"ן.

בהתאם לחוזר מס הכנסה 4/2003, החישוב ייערך עבור כל חודש בנפרד ולא על בסיס שנתי או מצטבר. הוצאה בשל מכשירים מעורבים המשמשים גם כמכשירי קשר תמויין, ודמי השימוש הקבועים וההוצאות המשותפות האחרות יופרדו וייוחסו לכל שימוש בנפרד. כהוצאה חודשית תיחשב ההוצאה בשל רט"ן בחודש בו שולמה ולא בגין החודש בו נעשה השימוש ברט"ן.

התקנות יחולו גם על רט"ן שנשאר ברשות המעביד בתום העבודה, שכן אין מניעה לעשות שימוש פרטי במכשיר במשך יום העבודה.